

Βαυαροί φορώντας παραδοσιακές στολές ψηφίζουν στις εκλογές για το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο της Γερμανίας που διεξήχθησαν στα τέλη του περασμένου Σεπτεμβρίου

Ο γρίφος του γερμανικού συστήματος

Του Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

A. Το μοντέλο

Πολλοί πιστεύουν ότι είναι πραγματικό μεικτό σύστημα, με μονοεδρικές περιφέρειες και πλειοψηφική μέθοδο για εκλογή των μισών βουλευτών, αναλογική δε για τους άλλους μισούς. Πρόκειται για παρεξήγηση. Το σύστημα λειτουργικά - δηλαδή ως προς την κατανομή των εδρών σε εθνική βάση - είναι σχεδόν απόλυτα αναλογικό: με κάποιες ελάχιστες αποκλίσεις, όλα τα κόμματα παίρνουν ποσοστό εδρών αντίστοιχο προς το εθνικό ποσοστό των ψήφων τους. Και αυτό διότι οι λεγόμενοι βουλευτές της λίστας (που σήμερα είναι 298 επί των 596 κατ' αρχήν προβλεπόμενων ως εκλογίμων) δεν κανονίζονται αναλογικά μεταξύ των κομμάτων, αλλά προσκυρώνονται με τρόπο συνολικής αποκατάστασης της αναλογικότητας σε εθνικό επίπεδο. Δηλαδή, διά της κατανομής τους, παράγεται αναλογικότητα στο σύνολο των 596 βουλευτών. Ειδικότερα:

Κάθε γερμανός πολίτης διαθέτει δύο ψήφους τις οποίες ρίχνει σε ισάριθμες κάλπες. Στη μία εκλέγεται με σχετική πλειοψηφία ο βουλευτής της μονοεδρικής περιφέρειας. Μόνο όμως οι ψήφοι που ρίχνονται στην άλλη κάλπη, ως την ονομάζουν συμβατικά «εθνική κάλπη», καθορίζουν τον συνολικό αριθμό των εδρών του κάθε κόμματος. Αν αυτό έχει κερδίσει μεγάλο αριθμό μονοεδρικών, θα πάρει αντιστοίχος λιγότερους βουλευτές λίστας, και αντιστρόφως.

Για παράδειγμα, ένα κόμμα που πήρε 10% στην εθνική κάλπη δικαιούται συνολικά - περίπου - 60 βουλευτές από τους 596. (Υπάρχει κάποια ασάφεια γιατί όσα κόμματα πάρουν πανεθνικά κάτω του 5% ή δεν εκλέξουν τουλάχιστον τρεις πλειοψηφικούς βουλευτές χάνουν το δικαίωμα στην αναλογική εκπροσώπηση. Μπορούν όμως να εκλεγούν ανεξάρτητοι βουλευτές στις μονοεδρικές περιφέρειες, ενώ αν κάποιο μικρό κόμμα προτείνει σε μία ή δύο από αυτές, θα διατηρήσει τις σχετικές έδρες.) Εφόσον λοιπόν το κόμμα

του παραδείγματος προτείνει σε 20 μονοεδρικές περιφέρειες από τις 298, θα συμπληρώσει τις 60 έδρες που δικαιούται εκλέγοντας και 40 βουλευτές λίστας. Αν προτείνει σε 45 μονοεδρικές, θα πάρει 15 έδρες λίστας. Αν δεν κερδίσει καμία, και οι 60 βουλευτές του θα είναι από τη λίστα, κ.ο.κ. Πάντα, δηλαδή, με το 10% της εθνικής κάλπης, θα εκλέξει συνολικά 60, ανεξαρτήτως του αριθμού των μονοεδρικών που κερδίσει.

Το σύστημα αυτό, που συχνά αποκαλείται «προσαρμοσμένη αναλογική»,

π.χ. στην εθνική λίστα ο «τοπάρχης» θα μπορούσε να προωθήσει τοπικά κάποιον συγγενή του).

Δεύτερον. Είναι δυνατόν να προβλεφθεί κάποια ενίσχυση του πρώτου σε εθνική κλίμακα κόμματος, ώστε να διατηρηθεί η σημερινή δομή του κομματικού μας συστήματος. Π.χ. μπορεί να προσδιοριστεί ότι το πρώτο κόμμα, ως ποσοστό εδρών, θα πάρει ένα προκαθορισμένο πλεόνασμα επί του ποσοστού των ψήφων του.

Τρίτον. Δεν θα ήταν παράλογο η πρό-

πλειοψηφίας στην τοπική μονοεδρική, αφαιρέσει για σχηματισμό του εθνικού ποσοστού του κόμματος. Δεν υπάρχει όμως λόγος να στερηθούν οι πολίτες που προσκένται σε έναν πολιτικό χώρο τη δυνατότητα, για λόγους προσωπικής εκτίμησης, να εκλέξουν ως τοπικό βουλευτή τον υποψήφιο του άλλου κόμματος (χωρίς να επηρεάσουν σε εθνική κλίμακα τη συνολική κοινοβουλευτική δύναμη του κόμματός τους).

Τέλος, **έκτον.** Το γερμανικό σύστημα προϋποθέτει πάντα δυνατότητα αύξησης του συνολικού αριθμού των εδρών της χώρας (εφόσον συμβεί κάποιο κόμμα να κερδίσει περισσότερες μονοεδρικές από όσες έδρες συνολικά δικαιούται). Ενδεικτικά, στο παράδειγμα που προαναφέραμε, αν το κόμμα του 10%, που δικαιούται συνολικά 60 έδρες, προτείνει σε 65 περιφέρειες, τότε διατηρεί τις νέπτε επιπλέον και αυξάνεται αντίστοιχα ο συνολικός αριθμός των εδρών του κοινοβουλίου. Στην Ελλάδα λοιπόν ο συνολικός αριθμός των «πλειοψηφικών» εδρών και των εδρών της λίστας πρέπει να είναι αρκετά κάτω από 300, γιατί αν προκύψει κάποιο κόμμα να κερδίσει σε μονοεδρικές περισσότερες έδρες από όσες συνολικά του αντιστοιχούν με βάση την «εθνική κάλπη», το Σύνταγμα δεν επιτρέπει να υπάρχουν μονοεδρικές, όπου το κάθε κόμμα «κατεβάξει» έως τρεις υποψηφίους). Ουσιαστικά έτσι το εκλογικό σώμα, με την «πλειοψηφική» του ψήφο, κάνει ταυτόχρονα μια διπλή επιλογή: επιλέγει το κόμμα από το οποίο θα προέρχεται ο τοπικός βουλευτής, αλλά και ποιος θα είναι αυτός. Οδηγούμαστε έτσι σε ένα πιο πλουραλιστικό και πολυσυλλεκτικό ψηφοδέλτιο, ενώ διευκολύνεται η ανανέωση. Δεν αποτρέπονται όμως οι προεκλογικοί ενδοκομματικοί εμφύλιοι και αναδεικνύεται λιγότερο καθαρά η κεντρική πολιτική πρόταση του κόμματος.

Το σύστημα λειτουργικά είναι σχεδόν απόλυτα αναλογικό: με κάποιες ελάχιστες αποκλίσεις, όλα τα κόμματα παίρνουν ποσοστό εδρών αντίστοιχο προς το εθνικό ποσοστό των ψήφων τους

συνδυάζει την αναλογικότητα με μονοεδρικές περιφέρειες. Ετσι - στη φάση της ανάδειξης των «μονοεδρικών υποψηφίων» - τονώνει την ενδοκομματική δημοκρατία στη βάση, παράγει βουλευτές με κοινωνική καταξίωση και αυτόνομη πολιτική οντότητα σε άμεση επαφή με την τοπική κοινωνία και τα προβλήματα της, βουλευτές επομένως σχετικά χειραφετημένους τόσο από την κεντρική ηγεσία των κομμάτων τους όσο και από παράγοντες με οικονομική ή επικοινωνιακή ισχύ σε εθνική κλίμακα, κ.ο.κ. (Επιπροσθέτως δεν υπάρχουν κίνητρα «κεντρικής» πολιτικής ρουκετολογίας ή μεταδημότευσης ψηφοφόρων σε «οριακές» εκλογικές περιφέρειες, γιατί η νίκη σε κάποια από αυτές προσδιορίζει μόνο το πρόσωπο και την κομματική ταυτότητα του τοπικού βουλευτή, όχι όμως τον εθνικό συσχετισμό των εδρών.)

B. Η προσαρμογή στα καθ' ύλην Πρώτον. Το σύστημα θα μπορούσε να τονώσει τον τοπικισμό και να δημιουργήσει πολιτικές βαρονίες στις επί μέρους μονοεδρικές. Η θεσμική απαγόρευση συνεχούς επανεκλογής στην ίδια μονοεδρική είναι ίσως μια λύση (αλλά πάντως όχι πανάκεια) μετακινούμενος

βλεψη το κάθε κόμμα να κατεβαίνει με κλειστή λίστα δύο υποψηφίων. Αν ο πρώτος εκλεγεί και γίνει υπουργός, θα είχε λογική η αντικατάστασή του στο κοινοβούλιο από τον δεύτερο, ώστε να υπάρχει διαχωρισμός εκτελεστικής - νομοθετικής εξουσίας.

Τέταρτον. Μπορεί να υπάρχει σταυρός προτίμησης (όπως συμβαίνει σήμερα στις οκτώ υφιστάμενες στην Ελλάδα μονοεδρικές, όπου το κάθε κόμμα «κατεβάξει» έως τρεις υποψηφίους). Ουσιαστικά έτσι το εκλογικό σώμα, με την «πλειοψηφική» του ψήφο, κάνει ταυτόχρονα μια διπλή επιλογή: επιλέγει το κόμμα από το οποίο θα προέρχεται ο τοπικός βουλευτής, αλλά και ποιος θα είναι αυτός. Οδηγούμαστε έτσι σε ένα πιο πλουραλιστικό και πολυσυλλεκτικό ψηφοδέλτιο, ενώ διευκολύνεται η ανανέωση. Δεν αποτρέπονται όμως οι προεκλογικοί ενδοκομματικοί εμφύλιοι και αναδεικνύεται λιγότερο καθαρά η κεντρική πολιτική πρόταση του κόμματος.

Ο καθηγητής κ. Θανάσης Διαμαντόπουλος είναι συγγραφέας του έργου «Εκλογικά συστήματα: θεωρία και πρακτικές εφαρμογές», εκδόσεις Πατάκι, πρόλογος Γεωργίου Ράλλε.